

Pura Vázquez Iglesias*

Autopoética

Un día comecei a escribir versos en galego, e gustoume facelo. Publicábanmos no Diario ourensán *La Zarpa*, que foi suprimido no comezo da Guerra Civil. Fun acollida con moita indulxencia. Era unha “escritora” que comezaba a estudar o bacharelato e que aínda non tiña catorce anos. Coa guerra e as persecucións a familiares, afasteime obrigadamente dos estudos e da vida da cidade uns anos, pero seguí aprendendo autodidacticamente a escribir en galego, que tamén falaba alternándoo co castelán.

Dende noviña, fun unha rapaza trabada pola febre -que non puideron diagnosticar durante moitos anos- e que quizais foi a que me causou esa sensibilidade e estremecemento lírico que din caracteriza a miña poesía.

(*) Pura Vázquez Iglesias naceu en Ourense, onde vive na actualidade, no ano 1918. Alf estudou o Bacharelato Universitario e ffixose Mestra Nacional.

Residiu varios anos en Caracas, con estancias intermitentes pero longas, alternadas con vindas a España. En Caracas desenvolveu traballos varios, dende a rexencia dun *kindergarten* ata a dirección do Arquivo Fotográfico do Instituto Nacional de Cooperación Educativa, pasando por unha estadía de catro anos na Universidade Central de Venezuela e outra de dous na Reaseguradora Nacional daquel país.

Na actualidade, é Profesora de E.X.B. xubilada do Colexio Nacional “San Cristóbal”, de Madrid, despois dun exercicio de máis de trinta anos.

Como escritora defínese, fundamentalmente, como poeta, aínda que fixo incursións na novela, no teatro e conto infantís, no artigo de crítica e no ensaio periódico. De todo isto ten unha abundante obra espallada en libros, revistas, xornais, etc., de dentro e fóra de España.

Polo que se refire ó seu labor literario en Galicia, cómpre dicir que se iniciou no antigo periódico *La Zarpa*, de Ourense (desaparecido no ano 1936), e no importante diario *Galicia*, de Vigo, continuando despois no inesquecible vespertino *La Noche*, de Santiago de Compostela, no *Ideal Gallego* e *La Voz de Galicia*, ambos de A Coruña, etc.

Publicou dezasete libros en castelán. Ultimamente, saíu do prelo unha estupenda *Antoloxía* na que se recollen poemas escritos e publicados entre 1944 e 1985 (Ourense: Ed. da Autora, Gráficas Gutenberg, 1990).

En galego, ten, entre outros, os seguintes libros: *Intimas* (Lugo: Xistral, 1952); *Maturidade*, Buenos Aires: Centro Gallego de Buenos Aires/Editorial Galicia, 1955; *A saudade e outros poemas*, Vigo: Galaxia, 1963; *O desacougo*, Vigo: Galaxia, 1971; *Oriolos neneros*, Ourense: La Región, 1974; *Monicreques. Teatro infantil galego*, Ourense: La Región, 1974; *Dúas novelas galegas*, Ourense: 1978; *Viaxe ao país dos contos e da poesía*, Ourense: Caja de Ahorros Provincial de Ourense, 1985.

Os tres magníficos poemas que hoxe publicamos foron escritos, a instancia do B.G. de L., poucos días antes de a autora ter que se someter a unha delicada intervención cirúrxica da que agora, felizmente, está xa recuperada.

En xeral, a crítica de Galicia e de fóra foi sempre indulxente comigo. Xentes xenerosas axudáronme a editar libros cando eu non podía costealos, e fun dándome a coñecer dentro e fóra de Galicia, e tamén un pouco fóra de España. No que de min dependeu tratei de fuxir de homenaxes e actuacións persoais en público, por timidez, anque non sempre puideren retraerme de facelo. Escribir e publicar, e que me lean os poemas foi sempre para min o máis importante. Alguén que non coñecín nunca dixo de min que “camiñaba pola vida con zapatíños de cristal”. E coido que no fondo do meu ser iso é o que máis desexaba: evadirme das xenreiras e inxustizas que me rodearon na adolescencia e crear un mundo mellor para min e para todos, máis fermoso e xusto. Quizais, esa é a esencia da miña Poesía, que non sei definir senón como un desexo de que sexa sinxelamente Poesía, que sexa unha mensaxe de sentimento, comunicación e beleza. Quizais por presións sufridas na mocidade, Poesía inzada de símbolos e metáforas, pero fuxindo sempre de imperantes contorsións, de modas e prosaísmos -que considero non poéticos- de forma. Tratei de afastarme de “ismos” e desagradabeis expresións que non comparto aínda hoxe. E confeso que, se moitas veces me acollín a símbolos ó escribir, impúxenme facelo polas circunstancias que me rodearon en moitos anos de tremenda censura. Quizais, iso fíxose logo costume.

A expresión limpa, as esgazadas vivencias, o desacougo íntimo de vivir entre dous mundos, chea sempre de saudade; o amor á Humanidade, á paisaxe, ás cousas grandes e pequenas, é o que mellor pode definir a maior parte da miña pequena obra poética, o mesmo galega ca castelá. Penso que loitei por lograr coherencia como galega, tratando de escribir no idioma meu, o mesmo que no castelán, e que Galicia non terá perdido moito con iso. Procurei ser leal comigo mesma, coa miña obra, e, se canto con voz elemental e sinxelísima, é un canto que fixen durante a vida con voz propia en calquera dos dous idiomas que coñezo e emprego, usándoos indistintamente asegún os motivos que me esixen escribir nunha ou noutra lingua.

Estou de acordo cos que din que a miña Poesía pertence máis ó sentimento que á mente, á maxia da linguaxe que á lóxica. Poderá ser Poesía non moi meditada, pero sempre foi Poesía fundamente sentida.

Confeso que vivín sempre solagada nun fondo e poético panteísmo como boa galega, e que escribín en plenitude con todo aquilo que me gustou, que logrou facerme sentir en clamor e amor coas persoas e as cousas todas, ata as máis miúdas, do mundo que me rodea, con todo o que constitúe para min a esencia da boa Poesía.

(Ourense, Outono do 1991)

1

O MEU MUNDO

Mentres que todo xace entre o pó e a vertixen
eu volto os ollos a un mundo nado cada día.

Un mundo inocente onde os paxaros coroan os cumios.

Un mundo cotián que fago meu intre a intre.

Un mundo largo coma un largo brazo de soidade.
Nil caben todos os cantos, todo o que é nidio e lene,
todos os amores, toda a dozura. Unha fonda
paz lle rube ata nós por os estrilos da ialma,
antre as codias enlevadas do aborrecemento.

No meu mundo non tén cabemento a violencia,
as horas malditas mensaxeiras de morte.
Porque eu adoro a morneza, o saibo óptimo das colleitas,
a nobre voz, a fartura arreitada entre todos;
ollar saír un sol amable por detrás das persianas,
que brille nos ollos un atadallo de luz.

Pero todo se troca cando a radio fala de países en loita,
dos nenos famentos, de bombas e tanques.
Cando escoito berrar maldizóns ó redor
e vexo as imaxes na pequena pantalla
dos que con enganos manexan ás xentes sinxelas;
o lume intencionado e o crime
aburando sen trégola os montes e as cidades.

Entón penso se é verdade que o meu pequeno mundo me pertence,
se pode ser meu, cando o ceo amorea o loito
nos ancos do planeta e surxen anémicos,
maltreitos ou sangueantes os rostos dos homes
na miña memoria, coma un presente acoitelado.

(Ourense 24-8-91)

2

A UN PAXARO ENGAIOLADO

Dimo ti, paxariño que cantas senlleiro
nunha gaiola de ouro, dime ti que é,
onde está, o anxeio doce da liberdade.

Onde o teu sino de espranzada luz.
O teu chío tén o don divino da ledicia:
¿Onde bebes a luz e a nostalxia arelante
das cautivas azas, tamén da tristura?

¿Por eso cantas? O teu canto
é un río precioso de música. É un tenro
clamar por perderse cara ós agros abertos
medrando nos infindos camiños, por o azul.

Dimo: ¿Por que ledos boscaxes te debruzas,
latexan as túas azas que os arames deteñen?

Dimo se o sabes: ¿Onde están as espranzas
dun paxaro preso? ¿Que ansiedades
che gurgullan o sangue, pendurado
na dourada gaiola que te apreixa?

(Ourense, 24-8-91)

3

PAISAXE CON DORNA

Cruza o mar unha dorna. Atrapa a luz,
e un tremor xoga boligas na craridade.
Paxaros mariños emerxen, enloitan o ar,
repasan a nube, ceibes, lixeiros.

A dorna sulca distancias, avanza,
disólvese na auga sen contornos, lonxe.
O tempo ancora na súa rotunda badía,
limiar inescrutábel da eternidade.

Imos tras dun oasis, unha paisaxe de fiaños
onde se afunden os tresvaríos cos soños.

A dorna é o noso propio “eu” entestándose
no mar danzante, arroutada en deriva.
Despréganse as illas e as torres vellas dos faros
nun aberto horizonte de ondas e imaxens.
(Vertical esprender
chove mainiñamente dos ceos)

(Ourense, 24-8-91)